

Smerom k zdravým a odolným evropským vodám

Signály EEA 2024

© Mario Grievink, Well with Nature / EEA

European Environment Agency

Vyhlásenie

Tento produkt bol preložený len na účely zjednodušenia prekladu pomocou služieb Prekladateľského strediska pre inštitúcie EÚ. Napriek snahe o zabezpečenie presnosti a úplnosti prekladu, nemôžeme to zaručiť. . Preto tento preklad nie je možné použiť na právne alebo oficiálne účely. Za oficiálnu verziu sa považuje pôvodný text v angličtine.

Signály EEA 2024 – Smerom k zdravým a odolným európskym vodám

Publikácia Signály EEA 2024 poskytuje prehľad hlavných výziev a príležitostí v oblasti zlepšovania zdravia a odolnosti európskych vôd. Obsahuje články o prírode, znečistení a zmene klímy a zároveň predstavuje opatrenia, vďaka ktorým sa v Európe podarilo zvýšiť kvalitu vôd na kúpanie. Tri rozhovory približujú úsilie o ochranu vôd v Rakúsku, udržateľné využívanie chemických látok a možnosti odstraňovania chemického znečistenia z vody.

Voda v Európe je pod tlakom zo znečistenia, nadmerného využívania, degradácie biotopov a zhoršujúcich sa účinkov zmeny klímy. Zlepšenie odolnosti a zdravia európskych jazier, riek a podzemných vôd je naliehavou prioritou pre zabezpečenie kvalitnej vody pre ľudí a prírodu.

Leena Ylä-Mononen
výkonná riaditeľka EEA

Uprednostňovaním efektívneho využívania vody, investovaním do udržateľnej infraštruktúry a ochranou prírodného prostredia môžeme vybudovať odolnejšiu Európu.

Prečítajte si úvodník

Články v správe Signály

[Zdravé vody závisia od zdravej prírody](#)

[Zníženie znečistenia je nevyhnutné pre lepšiu odolnosť vodných zdrojov](#)

[Extrémne klimatické javy zdôrazňujú potrebu lepšieho hospodárenia s vodami](#)

[Voda na kúpanie v Európe – úspech v oblasti zdravia a pohody](#)

A urobili sme rozhovor s...

Dr. Sharon McGuinness
(Dr. Sharon McGuinnessovou)

Na ceste k udržateľnejším
a bezpečnejším
chemikáliám

Monika Mörth
(Monikou Mörthovou)

Zabezpečenie kvality vody
v Rakúsku

Dr. Zongsu Wei
(Zongsu Weiom)

Odstraňovanie „večných“
chemikálií z pitnej vody

Signály sú každoročne vydávané a ľahko čitateľná publikácia, ktorá obsahuje sériu krátkych článkov o kľúčových otázkach súvisiacich so životným prostredím a klímou. Jej predchádzajúce vydania boli zamerané na [zdravie a životné prostredie](#) (2023), [udržateľnosť](#) (2022), [európsku prírodu](#) (2021) a [nulové znečistenie](#) (2020).

Aký je váš názor? Máte návrhy na zlepšenie?

Neustále sa snažíme zlepšovať náš obsah a prácu. Podel'te sa s nami o svoj názor na Signály, od témy až po obsah a štýl, prostredníctvom tohto trojminútového prieskumu. Vopred ďakujeme.

Prieskum spätnej väzby

Pozrite si naše informačné systémy o prírode:

- **BISE – Európsky informačný systém pre biodiverzitu** je hlavným zdrojom údajov a informácií o biodiverzite v Európe.
- **FISE – Európsky informačný systém o lesoch** je vstupnou bránou pre výmenu informácií týkajúcich sa lesného prostredia v Európe, jeho stavu a vývoja.
- **WISE – Európsky informačný systém o vode** je európskou informačnou bránou k problematike vody. Obsahuje zdroje o sladkovodnom aj morskom prostredí.

Kampaň WaterWiseEU

Kolobeh vody je narušený. Vzhľadom na nadmernú spotrebu, znečistenie vôd, zlé hospodárenie s vodami a zmenu klímy, ktoré vyvíjajú obrovský tlak na vodné systémy, nastal čas konať.

Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre životné prostredie spustilo kampaň **#WaterWiseEU** na podporu odolnosti vodných zdrojov a udržateľného hospodárenia s vodami v celej Európe. Jej cieľom je podnietiť diskusiu o výzvach v oblasti vody, ktorým čelíme, a o tom, ako ich môžeme spoločne riešiť.

Navštívte [webové sídlo](#) Európskej komisie, pripojte sa ku kampani a získajte viac informácií.

Úvodník – Na posilnenie európskej odolnosti vodných zdrojov sú potrebné rózne opatrenia

Voda je základom života, udržiava ekosystémy a podporuje našu spoločnosť vo všetkých oblastiach – od pitnej vody až po výrobu potravín a energie. Zdroje sladkej vody v Európe sú však pod čoraz väčším tlakom. Zmena klímy, znečistenie a neudržateľné hospodárenie s vodami spôsobujú nedostatok vody a problémy sa len zväčšujú. Je potrebné urýchlene konať a zabezpečiť dostupnosť vody v Európe a vybudovať odolnosť voči týmto rastúcim tlakom.

Leena Ylä-Mononen
výkonná riaditeľka EEA

Európska environmentálna agentúra (EEA) tento rok dokončila svoje najväčšie hodnotenie **zdravia európskych vodných útvarov**. Z hodnotenia vyplýva, že cieľ **dosiahnuť dobrý stav** európskych vôd stále nie je splnený. V roku 2021 len 37 % útvarov povrchových vôd spĺňalo normy pre dobrý ekologický stav a len 29 % dosiahlo dobrý chemický stav.

Napriek prebiehajúcemu úsiliu **znečistenie**, najmä z poľnohospodárstva a výroby energie, naďalej bráni pokroku. Hoci tieto odvetvia poskytujú našej spoločnosti dôležité služby, musíme nájsť spôsoby, ako znížiť ich vplyv na kvalitu vody.

Existujú aj pozitívne **príležitosti a príklady**. Technologický pokrok a zmeny v poľnohospodárskych postupoch môžu pomôcť znížiť znečistenie vody a zároveň zachovať produktivitu. Pokračuje aj dekarbonizácia výroby energie v Európe, čím sa znižuje množstvo vypúšťaných znečisťujúcich látok.

Aj čo sa týka vody, dosiahol sa výrazný pokrok v jednej konkrétnej oblasti. V posledných desaťročiach sa v Európe výrazne zlepšila kvalita **vody na kúpanie**. V minulom roku malo 85 % vôd na kúpanie výbornú kvalitu a 96 % spĺňalo minimálne normy kvality EÚ.

Odolnosť je kľúčom riešenia problémov

Naše hodnotenie stavu vody aj predchádzajúca analýza **klimatických rizík v Európe** však ukazujú rovnakým alarmujúcim smerom. Zmena klímy spôsobuje, že

hospodárenie s vodou je náročnejšie ako kedykoľvek predtým. Stále vyššie teploty, meniace sa zrážkové režimy a extrémne výkyvy počasia vyvíjajú nebyvalý tlak na vodné zdroje.

Nedostatok vody už teraz každoročne postihuje 30 % európskej populácie a tento trend sa bude so zintenzívňujúcou sa zmenou klímy ešte zhoršovať. V celej Európe viedli zmeny v zrážkových režimoch k častejším suchám, intenzívnejším zrážkam a povodniam.

Naše existujúce systémy nie sú dostatočne prispôsobené na zvládanie týchto rýchlych zmien, čo ohrozuje **dostupnosť vody**, ako aj **zdravie ľudí a prírody**. Keďže extrémne výkyvy počasia sú čoraz častejšie, musí sa im prispôsobiť aj naše hospodárenie s vodou. Potrebujeme rozhodné kroky na ochranu komún a zachovanie zdravého prírodného prostredia.

V záujme **zlepšenia odolnosti** sa musíme zamerať na **zníženie využívania vody a zvýšenie jeho účinnosti**. To znamená zníženie úniku vody, investície do technológií na efektívne využívanie vody a zvýšenie opätovného využívania vody. Okrem toho rozšírenie využívania riešení blízkyh prírode, ako je obnova mokradí a zvýšenie zelenej infraštruktúry, môže zlepšiť zadržiavanie vody, znížiť povodňové riziká a obnoviť biodiverzitu.

Zároveň musíme posilniť **systémy údajov a monitorovania**. Včasné a presné informácie o množstve a kvalite vody sú nevyhnutné na prijímanie informovaných rozhodnutí a zabezpečenie spravodlivého rozdelenia vodných zdrojov. Lepšie pochopenie **dostupnosti vody** pomôže vyvážiť potreby poľnohospodárstva, priemyslu a životného prostredia.

Spoločná zodpovednosť

Budovanie odolnosti vodných zdrojov je **spoločná zodpovednosť**. EÚ a jej členské štáty, priemysel, poľnohospodári a občania musia spolupracovať na znížení spotreby vody, obmedzení jej znečistenia a ochrane sladkovodných ekosystémov. Európska environmentálna agentúra bude naďalej podporovať politických stratégov údajmi a vedomosťami, ktoré im pomôžu pri riešení týchto výziev.

Uprednostňovaním efektívneho využívania vody, investovaním do udržateľnej infraštruktúry a ochranou nášho prírodného prostredia môžeme **vybudovať odolnejšiu Európu**. Zabezpečenie dostupnosti vody nie je len o zabezpečení dodávok, ale aj o ochrane ekosystémov, zlepšení zdravia našich komún a zabezpečení udržateľnej budúcnosti pre všetkých Európanov.

Zdravé vody závisia od zdravej prírody

Zdravie vodných útvarov úzko súvisí so zdravím prírody. Voda aj príroda zohrávajú dôležitú úlohu v našom živote a majú zásadný význam pre životné prostredie, pretože poskytujú potravu a životný priestor miliónom rastlinných a živočíšnych druhov. Žiaľ, mnohé ekosystémy a vodné útvary majú neistú budúcnosť v dôsledku znečistenia a neudržateľného využívania prírodných zdrojov. Na obnovu jazier, riek a pobrežných vôd, ktoré podporujú zdravú prírodu, sú potrebné naliehavé opatrenia.

Stav európskej prírody a vôd sa musí zlepšiť

Naše využívanie obmedzených zdrojov sladkej vody, najmä podzemnej vody a hydrologických kolektorov, ohrozuje zásoby vody v Európe ako nikdy predtým. Problém zhoršujú často neefektívne metódy hospodárskej výroby a spotreby, agropotravinársky systém, ktorý závisí od intenzívneho používania pesticídov a hnojív, a pokračujúci rast miest a dopravných sietí. Príroda, ktorej súčasťou sú jazerá, rieky a iné sladkovodné útvary, je vážne ohrozená a túto situáciu ešte zhoršujú následky zmeny klímy.

Stav ochrany väčšiny chránených vodných biotopov a druhov je podľa [najnovších údajov agentúry EEA](#) nedostatočný alebo zlý. V celej Európe [prudko klesá počet sťahovavých sladkovodných rýb](#), ako sú úhory, jesetery a lososy. Zmenšujú sa aj populácie obojživelníkov, sladkovodných rýb a vtákov závislých od vodných plôch.

37 %
povrchových vôd je
v **dobrom** alebo
lepšom ekologickom

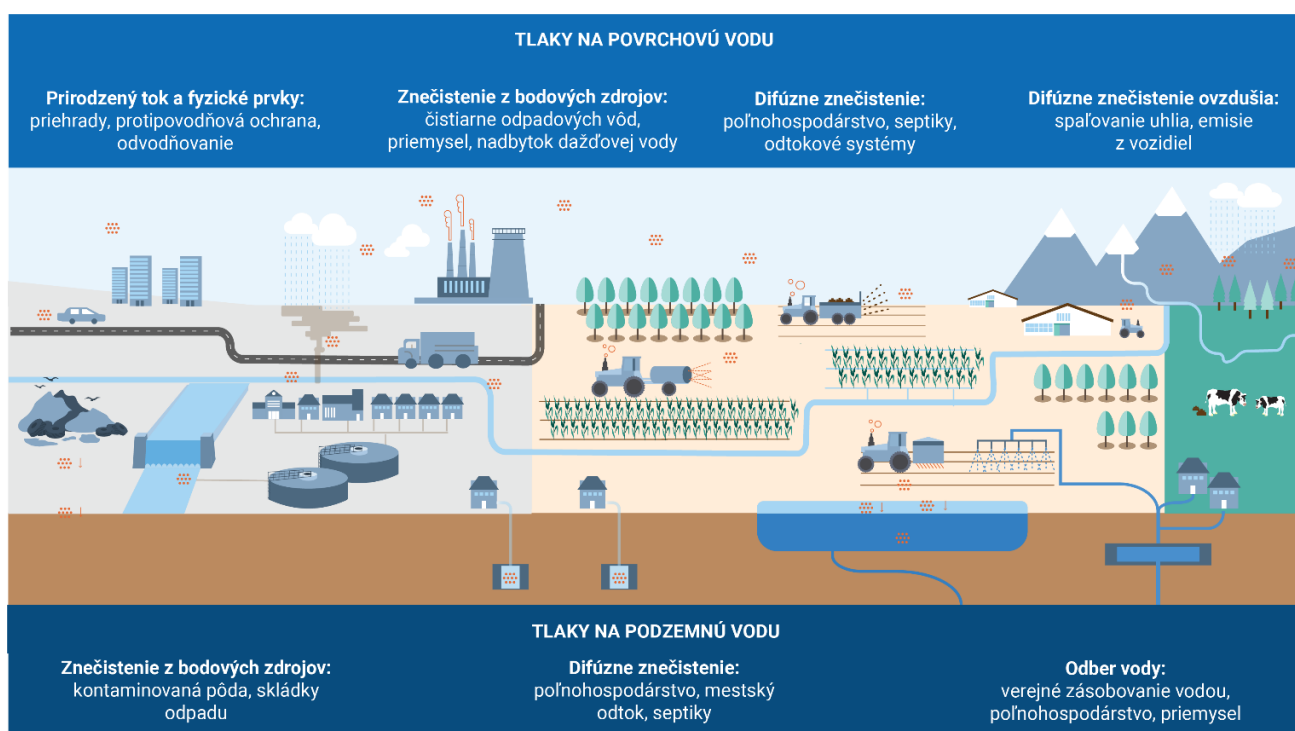
Stáročia budovania bariér, ako sú mosty a priehrady na dopravu alebo výrobu energie, vážne narušili prirodzený tok a fyzické prvky mnohých európskych riek a bránia prechodu rýb. Protipovodňová ochrana môže fragmentovať záplavové oblasti a meniť prirodzené hydrologické cykly. Okrem toho je splašková a odpadová voda hlavným zdrojom znečistenia vôd.

Obnova prírody a adaptácia na zmenu klímy môžu priniesť mnohé výhody

Európske krajiny a EÚ už zaviedli mnohé politiky a opatrenia na riešenie znečistenia s cieľom vyčistiť naše jazerá, rieky a pobrežné vody. Tieto politiky vrátane [Európskej zelenej dohody](#), [rámcovej smernice o vode](#), noriem pre úpravu odpadových vôd a nedávno prijatého [právneho predpisu o obnove prírody](#) sú kľúčové pre zníženie znečistenia a ochranu a obnovu vodných útvarov.

Mnohé krajiny už napríklad spájajú obnovu prírody s projektmi na adaptáciu na zmenu klímy, ktoré sú prospešné pre prírodu a zlepšujú zdravie miestnych vodných zdrojov. To sa dosahuje tým, že sa menej stavia v blízkosti riek alebo na záplavových územiach a obnovujú sa mokrade, ktoré môžu počas povodní slúžiť ako oblasti s priepadom vody. Tieto riešenia blízke prírode pomáhajú obnoviť miestne ekosystémy a zároveň poskytujú ochranu pred extrémnymi vplyvmi počasia a vytvárajú zelené plochy pre ľudí.

Tlak na vodné prostredie podľa rámcovej smernice o vode

Čo bude rozhodujúce v nasledujúcich rokoch? V prvom rade musíme znížiť spotrebu a nadmernú závislosť od zásob vody v priemysle, v domácnostiach a najmä v poľnohospodárstve. Pokiaľ ide o poľnohospodárstvo, existujú príležitosti na zlepšenie akumulácie vody v pôde a na vývoj plodín, ktoré sú efektívnejšie z hľadiska spotreby vody a lepšie znášajú sucho. Spoločne so zvyšovaním opätovného využívania vody môžu takéto inovácie znížiť závislosť od zavlažovania.

Staré priehrady a iné nepotrebné prekážky v riekach a ich okolí možno tiež odstrániť, aby sa obnovil ich prirodzený tok. Tým by sa zlepšil stav miestnych ekosystémov, vďaka čomu sa môžu obnoviť populácie rýb a vtákov. Opätovné prepojenie riek a ich záplavových oblastí a obnova mokradí a rašelinísk by sa malo považovať za základný krok k obnove zdravých a biologicky rozmanitých sladkovodných ekosystémov. Je to predpokladom na to, aby nám ekosystémy mohli slúžiť podľa očakávaní, čiže poskytovať kvalitnú vodu, recyklovať živiny, zachytávať vodu a ukladať uhlík.

My sami môžeme aktívne prispieť šetrením vody a znižovaním jej spotreby v domácnostiach. Určovanie cien vody je tiež dôležitým faktorom pre jej efektívne využívanie, pričom príjmy sa môžu použiť na financovanie udržateľnejších riešení.

Voda a príroda v kocke

- Mnohé útvary povrchových vôd sú v zlom stave. Podľa [najnovšej správy EEA o stave vôd](#) iba 37 % útvarov povrchových vôd v Európe dosiahlo dobrý alebo veľmi dobrý ekologický stav.
- To má negatívny vplyv na ekosystémy a prírodu, ktoré sú od týchto vôd veľmi závislé.
- Stav ochrany väčšiny chránených vodných biotopov a druhov v EÚ je nedostatočný alebo zlý.

Čo môžem urobiť?

- Pri nákupe potravín, materiálov a služieb sa rozhodujte informovane a po zohľadnení ich vodnej stopy.
- Nainštalujte si do záhrady sudy na vodu, aby ste mohli zbierať a využívať dažďovú vodu. Znížte spotrebu vody v dome opravou netesných vodovodných kohútikov a toaliet a inštaláciou úspornejších vodovodných kohútikov a sprchovacích hlavíc.
- Zistite, čo robia miestne orgány na zníženie znečistenia alebo ako môžete pomôcť. Orgány môžu napríklad realizovať projekty na obnovu mokradí alebo iných zelených plôch v blízkosti riek a jazier.

Rozhovor – Zabezpečenie kvality vody v Rakúsku

Kvalitná voda je pre mnohých Rakúšanov pýchou. S Monikou Mörthovou, generálnou riaditeľkou pre vodné hospodárstvo rakúskeho ministerstva poľnohospodárstva, lesníctva, regiónov a vodného hospodárstva, sme sa rozprávali o výzvach a hospodárení s vodami – od predchádzania povodňam až po konkurenčné požiadavky rôznych užívateľov.

Aká je situácia s vodou v Rakúsku?

Rakúsko sa nachádza v srdci Európy a Álp a má prístup k zdrojom sladkej vody z hôr aj k podzemnej vode, čo má pre našu spoločnosť a hospodárstvo veľký význam. Má zásadný význam pre zásobovanie pitnou vodou, poľnohospodárstvo a zásobovanie energiou, ako aj pre iné odvetvia hospodárstva, napríklad cestovný ruch.

Monika Mörthová
generálna riaditeľka pre vodné hospodárstvo rakúskeho ministerstva poľnohospodárstva, lesníctva, regiónov a vodného hospodárstva

Kvalita povrchových a podzemných vôd v Rakúsku je celkovo veľmi vysoká. Naše jazerá patria z hľadiska kvality vody na kúpanie k najlepším v Európe, ako [sa uvádza aj v správe EEA](#). Napriek tomu sa stretávame s mnohými problémami.

Aké sú hlavné výzvy?

Podobne ako v iných európskych krajinách spôsobuje ľudská činnosť znečistenie našich vôd vrátane znečistenia dusičnanmi, endokrinnými disruptormi, látkami PFAS a ďalšími látkami. Naše zásahy významne ovplyvňujú stav jazier a riek. Dostupnosť a kvalitu vody ovplyvňujú aj extrémne výkyvy počasia, ako sú silné zrážky a obdobia sucha.

Aké opatrenia prijíma Rakúsko na riešenie týchto výziev?

Rakúsko dlhodobo investuje do vodohospodárskej infraštruktúry so zameraním na oblasti, ako je komunálna odpadová voda, zásobovanie pitnou vodou a ochrana pred povodňami.

Voda je cezhraničný problém a Rakúsko pri jeho riešení úzko spolupracuje so všetkými susednými krajinami. Napríklad už viac ako 100 rokov spolupracujeme so Švajčiarskom na protipovodňovej ochrane Rýna. Podobným spôsobom spolupracujeme s našimi partnerskými krajinami na ochrane a udržateľnom

využívání Dunaja. Tento rok sme oslávili 30. výročie založenia [Medzinárodnej komisie na ochranu rieky Dunaj \(ICPDR\)](#).

Ako fungujú osvetové kampane?

Kampane zohrávajú dôležitú úlohu v našej stratégii na ochranu a zachovanie vodných zdrojov. Platformy a kampane zamerané na vodu sú navrhnuté tak, aby zaujali konkrétne publikum a komunity, a sú neoddeliteľnou súčasťou našej komunikácie už viac ako dve desaťročia.

Budovanie dôvery a dosahovanie merateľných účinkov si vyžaduje časovo náročný a individuálny prístup. Je preto nevyhnutné dlhodobo investovať do príslušných hlavných kanálov a sústrediť sa na svoje komunikačné ciele.

Čo je kľúčom k úspešnému hospodáreniu s vodami?

Povedala by som, že kľúčom k integrovanému hospodáreniu s vodami je dialóg a spolupráca. Úzka spolupráca s príslušnými zainteresovanými stranami na všetkých úrovniach – od národnej po regionálnu – a vo všetkých odvetviach hospodárstva je nevyhnutná. Kľúčovým faktorom úspechu je dialóg. Je dôležité účinnejšie koordinovať rôzne aspekty a potreby využívania vody.

Zníženie znečistenia je nevyhnutné pre lepšiu odolnosť vodných zdrojov

Spoločný prístup k dostatočnému množstvu kvalitnej a čistej vody už nie je v celej Európe zaručený. Jedným z hlavných dôvodov je znečistenie, ktoré poškodzuje prírodu a môže mať negatívne účinky na zdravie ľudí.

Početné hrozby a negatívne vplyvy

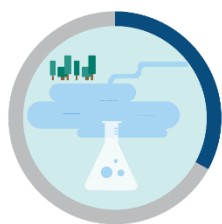
Zlý stav mnohých európskych riek, jazier, pobrežných vôd a útvarov podzemných vôd je v mnohých častiach Európy problémom. Podľa najnovšej [správy EEA](#) o stave vôd v Európe veľká väčšina vodných útvarov stále nespĺňa minimálny cieľ EÚ pre „dobrý stav“. Znižovanie znečistenia vody zároveň postupuje príliš pomaly.

Zo správy vyplýva, že najväčším problémom, ktorý ovplyvňuje kvalitu pozemnej a podzemnej vody, je znečistenie z výroby energie šíriace sa vzduchom a znečistenie pôdy a vody z poľnohospodárstva. Okrem toho európske vody stále trpia znečistením z minulosti: niektoré látky, ako napríklad ortuť a brómované spomaľovače horenia, môžu zostať v prostredí veľmi dlho.

Usadzovanie látok zo znečisteného ovzdušia je hlavným dôvodom, prečo sa znečisťujúce látky dostávajú do európskych vôd. Znečisťujúce látky, ktoré sa uvoľňujú napríklad z výroby energie, priemyslu a dopravy, sa môžu neskôr vrátiť so zrážkami na zemský povrch a dostať sa do vody.

Ďalším osobitným problémom je používanie hnojív a pesticídov v poľnohospodárstve. Na ochranu plodín pred škodcami sa používajú látky ako herbicídy, fungicídy alebo insekticídy. Z polí, záhrad, okrajov ciest a ďalších miest sa však tieto látky môžu dostať do blízkych riek, potokov alebo jazier. Vsakujú sa aj do pôdy a podzemných vôd.

29 %
povrchových vôd je
v **dobrom**
chemickom stave

77 %
podzemných vodných
útvarov je v **dobrom**
chemickom stave

Nadmerné používanie pesticídov a živín môže mať negatívny vplyv na zdravie ekosystémov, biotopov a druhov, ako sú ryby alebo vtáky, ako aj na naše zdravie. Tieto látky, určené na ničenie nežiaducej buriny, hmyzu alebo húb, môžu škodiť aj živočíšnym druhom, narušovať funkcie ekosystému a spôsobovať chronické ochorenia u ľudí. Používanie pesticídov môže ohroziť aj našu dlhodobú produkciu potravín v dôsledku zvyšovania počtu škodcov a chorôb odolných voči pesticídom a rozsiahleho úbytku opel'ovačov.

Medzi ďalšie škodlivé látky v európskych vodách patrí ortuť, brómované spomaľovače horenia a takzvané večné chemikálie, ako sú perfluórované a polyfluórované látky (PFAS). Táto skupina chemikálií sa používa všade od hasiacich pien a náterov nepril'navých panvíc až po nábytok a odevy do vonkajšieho prostredia. Večné chemikálie môžu mať vážny vplyv na ľudské zdravie.

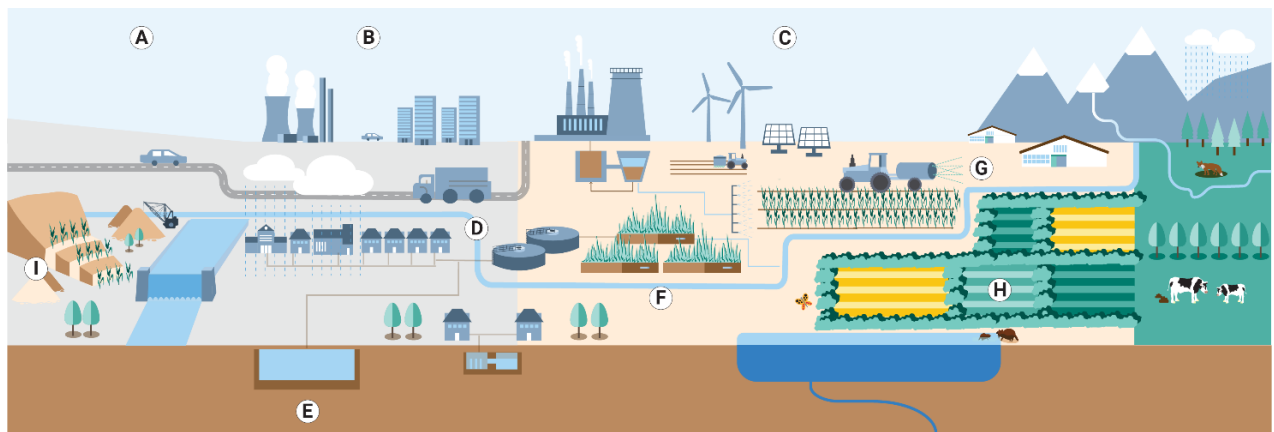
Ako Európa znižuje znečistenie vody?

V celej Európe rastie počet iniciatív a opatrení, ktorých cieľom je zabrániť prenikaniu znečisťujúcich látok do vody a znížiť ich negatívny vplyv.

Európske právne predpisy, napríklad o čistení komunálnych odpadových vôd, priemyselných emisiách, dusičnanoch a vode na kúpanie, už značne prispeli k zlepšeniu kvality vody. V [rámcovej smernici o vode](#) sa stanovujú normy kvality pre dobrý stav vôd, ktoré musia členské štáty EÚ uplatňovať, kým v [smernici o komunálnych odpadových vodách](#) sa stanovujú pravidlá pre čistenie odpadových vôd.

Celkovo [sa v rámci Európskej zelenej dohody posilnili](#) politiky EÚ v oblasti vody – pravidlá, ktoré chránia kvalitu vody a sladkovodné a morské ekosystémy. Patrí sem aj [akčný plán nulového znečistenia](#), ktorého cieľom je do roku 2050 znížiť znečistenie vody, pôdy a ovzdušia na úroveň, ktorá sa už nepovažuje za škodlivú pre zdravie a ekosystémy. Cieľmi nulového znečistenia dôležitými pre vodu je zníženie úniku živín z pôdy o 50 % a zníženie používania a rizika pesticídov o 50 % do roku 2030.

Riešenie tlakov na európske vody vyvolaných znečistením

A Predchádzanie znečisteniu: využívanie ekologických náhrad chemických látok B Zníženie škodlivých emisií do ovzdušia C Používanie čistejších zdrojov energie	D Zabezpečenie účinného čistenia komunálnych odpadových vôd pomocou čističiek alebo systémov pre obydlia bez odpadového pripojenia E Skladovanie a čistenie zrážkových vôd s cieľom znížiť pretekánie F Využívanie riešení blízky prírode, napr. trstinové porasty na čistenie vody	G Vyváženie používania živín a pesticídov so zachovaním ochrany životného prostredia H Prechod na ekologické a udržateľné poľnohospodárstvo I Spracovanie ťažobného odpadu a sanácia výpustov z opustených baní a kontaminovaných lokalít

Na dosiahnutie týchto cieľov musia vnútroštátne orgány v celej EÚ konať v súlade s týmito ambíciami a presadzovať existujúce právne predpisy EÚ. Poľnohospodársky sektor takisto musí prejsť na udržateľnejšie poľnohospodárske postupy, ktoré zahŕňajú menšie používanie pesticídov. Toto úsilie podporujú aj ďalšie súvisiace politiky EÚ týkajúce sa bezpečnejších a udržateľnejších chemických látok.

Znečisťovanie, voda a zdravie v kocke

- Mnohé povrchové a podzemné vody v Európe sú naďalej ohrozené znečistením, ktoré má negatívny vplyv na zdravie ľudí a prírodu. V poslednom hodnotení EEA dosiahlo „dobrý“ chemický stav len 29 % jazier, riek, ústí riek a pobrežných vôd.
- V hodnotení stavu vôd, ktoré vypracovala EEA, sa za dva hlavné zdroje znečistenia vody považuje výroba energie z uhlia a difúzne znečistenie z poľnohospodárstva.
- Zmeny v poľnohospodárskych postupoch a využívanie nových technológií môžu pomôcť, aby sa znížila spotreba vody a znečistenie.
- Opatrenia na úsporu energie a väčšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie znížia znečistenie z fosílnych palív.

Čo môžeme urobiť?

- Ak máte záhradu, skúste používať alternatívne metódy boja proti škodcom, napríklad rastliny, ktoré priťahujú užitočné predátory, ako sú lienky.
- Použité lieky a chemikálie nevyliievajte do výlevky. Odpadové látky odneste do certifikovaných recyklačných a zberných miest, aby sa nedostali do vodovodného systému.
- Ak je to možné, podporujte ekologické poľnohospodárske postupy nákupom ovocia a zeleniny bez pesticídov.
- Zistite, čo robí vaša obec alebo samospráva na obmedzenie únikov odpadových vôd do životného prostredia, najmä počas silných zrážok, ktoré môžu preťažiť kanalizačné systémy.

Rozhovor – Odstraňovanie „večných“ chemikálií z pitnej vody

Európania sa môžu tešiť z bezpečnej pitnej vody, ktorá bola vyčistená od patogénov a iných znečisťujúcich látok. Látky PFAS (tzv. večné chemikálie) vo vode však vyvolávajú čoraz väčšie obavy. Zhovárali sme sa s Dr. Zongsu Weiom, docentom a vedúcim skupiny pre inovačné laboratórium vodného inžinierstva na Aarhuskej univerzite v Dánsku.

Je v Európe bezpečné piť vodu z vodovodu?

V krajinách EÚ je pitná voda z vodovodu bezpečná. Jej chuť sa môže v jednotlivých krajinách líšiť, pretože zdroje vody sú rôzne, ale je bezpečná. Napríklad v Dánsku, kde sídlime, je ľahké podzemnú vodu odberať a spracovať. Voda obsahuje veľa vápnika, v dôsledku čoho je tvrdá pre kanvice a ďalšie spotrebiče, je však bezpečná na pitie.

Dr. Zongsu Wei

docent a vedúci skupiny pre inovačné laboratórium vodného inžinierstva na Aarhuskej univerzite v Dánsku

V iných častiach Európy sa môže používať voda z riek, jazier alebo dokonca z mora. Ak voda pochádza z riek, je potrebné ju intenzívnejšie upravovať a dezinfikovať, aby sa odstránili patogény. To môže ovplyvniť chuť vody (môže mať príchut' chlóru), ale stále to znamená, že voda je bezpečná na pitie.

Čo je najväčšou hrozbou, pokiaľ ide o pitnú vodu?

Celosvetovou výzvou pre pitnú vodu sú patogény alebo baktérie, ktoré sú škodlivé pre ľudské zdravie. Tak je to napríklad v mnohých afrických krajinách, ktoré nemajú hygienické systémy na odstránenie patogénov.

V Európe sa voda upravuje, aby sa odstránili patogény. Hrozbu však môžu predstavovať aj antibiotiká vo vode pochádzajúce z ľudskej spotreby alebo z chovu zvierat. Tieto antibiotiká sú škodlivé pre životné prostredie a môžu viesť k infekciám odolným voči antimikrobiálnym látkam.

Ďalšou dôležitou a vznikajúcou hrozbou je kontaminácia látkami PFAS, najmä pokiaľ ide o studne s pitnou vodou, ktoré sa nachádzajú v blízkosti hasičských staníc alebo letísk. Látky PFAS sú súčasťou pien na hasenie požiarov, takže môžu kontaminovať povrchové a podzemné vody, rieky a jazerá, ktoré sú v blízkosti miest, kde sa tieto peny použili. Pre obyvateľov žijúcich v susedstve týchto ohnísk môže byť voda

nebezpečná, pretože sú pravdepodobne vystavení vysokým hladinám látok PFAS vo vode.

Látky PFAS sa však nachádzajú aj vo väčšine vodných zdrojov, pretože sa používajú napríklad v kuchyni, pri povrchových úpravách kobercov, pohoviek a odevov a v nádobách na jedlo na donášku. Látky PFAS boli dokonca zistené v daždi, prachu a pôde.

Sú tieto večné chemikálie pre ľudí nebezpečné?

Áno. Výskum ukázal, že predstavujú zdravotné riziko, pretože spôsobujú ochorenia štítnej žľazy, poškodenie pečene a dokonca rakovinu obličiek. To je obzvlášť škodlivé pre nenarodené deti, ktoré sú týmito látkami vystavené počas tehotenstva z matkinej stravy, čo spôsobuje vývojové problémy.

Keďže sa tieto látky hromadia v životnom prostredí a v organizmoch, musíme nájsť spôsob, ako ich odstrániť.

Dajú sa látky PFAS odstrániť z vody?

Existujú dva spôsoby: odstránenie a degradácia. Na ich odstránenie z vody môžete napríklad použiť jednoduchý filter do fľaš vyrobený z aktívneho uhlia. Keď vodu prelejte cez filter, látky PFAS v ňom zostanú. Problémom je, že pri nesprávnom vyradení týchto filtrov sa látky PFAS môžu opäť uvoľniť do životného prostredia.

Preto je uprednostňovanou metódou odstraňovania látok PFAS z vody degradácia, čo je zničenie molekúl. To možno dosiahnuť použitím vysokej teploty alebo vysokého tlaku, varením vody (napríklad v parnom hrnci) alebo spaľovaním látok. Tieto metódy sú však energeticky veľmi náročné a nie sú šetrné k životnému prostrediu.

V našom laboratóriu skúmame, ako zničiť tieto molekuly pri teplotách a tlaku okolia pomocou svetla, elektriny alebo ultrazvuku.

Väčšina metód nedokáže úplne zničiť molekuly látok PFAS a výsledkom sú toxické medziprodukty. To je dôvodom, prečo sa v laboratórnych podmienkach snažíme vyvíjať technológie, ktoré dokážu látky PFAS úplne rozložiť alebo zničiť.

Možno tieto metódy použiť veľkoplošne?

Doteraz sa nám ich podarilo realizovať v laboratóriu. Nadviazali sme spoluprácu s vodárenskými spoločnosťami, ako sú Aarhus vand a HOFOR, a pokúšame sa uplatniť túto technológiu v bežnej praxi. Predpokladáme, že o tri až päť rokov by sa tieto metódy mohli používať aj v reálnych podmienkach, nielen v laboratóriu. Existuje mnoho výskumných skupín, ktoré sa zaoberajú degradáciou látok PFAS, my sme však presvedčení o spoľahlivosti našich metód a technológií.

Vaša výskumná skupina sa zaoberá aj udržateľnosťou vody v širšom zmysle. Čo nám o tom môžete povedať?

Udržateľnosť vody je popri zmene klímy jedným z najväčších problémov, ktorým musíme čeliť. Vodu potrebujeme pre náš každodenný život. Voda sa používa nielen v domácnostiach, ale aj v priemysle a poľnohospodárstve. Pri návrate do vodného cyklu sa musí upraviť.

V krajinách s nízkymi príjmami sa napríklad veľa odpadových vôd odvádza priamo do riek. Týmto otázkam sa treba venovať nielen na individuálnej úrovni, ale aj na úrovni spoločenstiev, krajín a dokonca aj na medzinárodnej úrovni.

Pokiaľ ide o využívanie vody na výrobu zelenej energie: ak chcete vyrábať zelený vodík, potrebujete veľmi veľa čistej vody. Čistenie podzemnej vody alebo vody z jazier či mora si vyžaduje veľa energie. A musí to byť veľa vody. Ak teda budete využívať podzemnú vodu, ľudia nebudú mať dostatok vody na pitie. Ak používate morskú vodu, jej čistenie si vyžiada oveľa viac energie. Najprv musíte zabezpečiť, aby ľudia mali dostatok vody na pitie. Pri výrobe ekologických palív existujú konkurenčné priority, ktoré závisia od situácie v krajine a vodných zdrojov.

Rozhovor – Na ceste k udržateľnejším a bezpečnejším chemikáliám

Jedným z hlavných problémov kvality vody v Európe je chemické znečistenie. Cieľom Európskej chemickej agentúry (ECHA) je chrániť zdravie a životné prostredie prostredníctvom svojej činnosti v oblasti chemickej bezpečnosti. Ako agentúra pristupuje k prevencii škôd spôsobených chemickými látkami? Zhovárali sme sa s Dr. Sharon McGuinnessovou, výkonnou riaditeľkou ECHA.

Čo vieme o chemických látkach v životnom prostredí, najmä vo vodných útvaroch?

Chemikálie sú nevyhnutné pre blaho, zdravie a bezpečnosť modernej spoločnosti. Chemické látky však okrem pozitívnych aspektov môžu mať aj nebezpečné vlastnosti, ktoré môžu poškodzovať životné prostredie a ľudské zdravie.

Dr. Sharon McGuinnessová
výkonná riaditeľka ECHA

Chemické látky v životnom prostredí, najmä vo vodných útvaroch, predstavujú komplexný problém pre zdravie ľudí a ekosystémov. Mnohé nebezpečné chemické látky sa môžu vodou šíriť na veľké vzdialenosti a môžu sa dostať aj do potravinového reťazca, čím ovplyvnia životné prostredie, zvieratá a ľudí.

Ide o závažný problém. V [nedávnom prieskume Eurobarometra](#) sa ukázalo, že viac ako 80 % obyvateľov Európy sa obáva chemických látok v každodenných výrobkoch a ich vplyvu na životné prostredie.

Činnosť [ECHA](#) v rámci [nariadenia EÚ o chemických látkach REACH](#) pomáha chrániť životné prostredie pred nebezpečnými chemickými látkami. Prispievame aj k regulácii chemických látok v pitnej a podzemnej vode, ako aj v jazerách, riekach a moriach.

Mali by špecifické chemikálie vyvolávať obavy alebo je problémom ich zvyšujúca sa produkcia?

Riziko spôsobené chemickými látkami závisí od ich nebezpečnosti a od toho, ako veľmi sú im ľudia alebo životné prostredie vystavení, preto sú dôležité oba faktory.

Z [nedávnej správy EEA a ECHA](#) vyplýva, že prechod na bezpečnejšie a udržateľnejšie chemické látky v niektorých oblastiach napreduje, zatiaľ čo v iných sa len začína.

Údaje na úrovni EÚ naznačujú, že výroba a spotreba najškodlivejších chemických látok rastie pomalšie ako ich celkový trh. Regulačné orgány, spotrebiteľia

a dodávateľské reťazce vyvíjajú čoraz väčší tlak na priemysel, aby nahradil najškodlivejšie látky bezpečnejšími alternatívami.

Aké opatrenia prijíma EÚ na zníženie škodlivého vplyvu chemických látok?

EÚ má komplexné a ochranné právne predpisy pre chemické látky, ktoré sú podporované pokročilou znalostnou základňou, ktorú spravuje ECHA.

Opatreniami orgánov a priemyslu sa už podporila minimalizácia a kontrola rizík vyplývajúcich z viacerých skupín nebezpečných chemických látok. ECHA napríklad vypracovala návrh na obmedzenie [mikroplastov vo výrobkoch](#). Toto obmedzenie je teraz prijaté a očakáva sa, že počas 20 rokov zabráni uvoľneniu 500 000 ton mikroplastov do životného prostredia.

Ďalším príkladom je naše úsilie o [obmedzenie používania olovených brokov na lov v mokradiach](#), čím sa výrazne zníži znečistenie olovom a zabráni otrave olovom približne milióna vodných vtákov ročne.

Celkovo sa počet priemyselných chemikálií, ktoré sú predmetom kontroly zo strany orgánov EÚ, od roku 2010 výrazne zvýšil. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím máme v súčasnosti oveľa lepšie poznatky o nebezpečných vlastnostiach chemických látok na trhu EÚ vyrábaných vo veľkých objemoch.

Prečo je regulácia chemických látok zložitá? Môže sa zjednodušiť?

Pochopenie vlastností a účinkov chemických látok si vyžaduje spoľahlivé údaje a dôkladné vedecké posúdenie, pretože potrebujeme pochopiť ich účinky na ľudí a životné prostredie. Získavanie spoľahlivých údajov je zdĺhavý a dôkladný vedecký proces.

ECHA zohráva aktívnu úlohu pri urýchl'ovaní ochrany ľudí a životného prostredia. Jedným zo spôsobov zvýšenia efektívnosti je hodnotenie chemických látok v skupinách. Napríklad nedávne obmedzenie chemických látok vo farbách na tetovanie a permanentnom make-upe sa týka 4 000 rôznych chemických látok. Naše vedecké výbory v súčasnosti pracujú na návrhu na obmedzenie až 10 000 chemických látok zo skupiny látok PFAS.

Pracujeme aj na metodikách nového prístupu (NAM), aby sme zvýšili efektívnosť zhromažďovania údajov o vlastnostiach chemických látok a znížili potrebu testovania na zvieratách. Na dosiahnutie pokroku v tejto oblasti je nevyhnutná spolupráca s orgánmi, priemyslom a zainteresovanými stranami.

Ako ECHA prispieva k tomuto úsiliu?

Našou prácou v oblasti chemickej bezpečnosti chránime zdravie a životné prostredie. Naša práca je vždy založená na vede, spolupráci a vedomostiach.

ECHA vypracúva nezávislé vedecké a technické stanoviská a prijíma záväzné rozhodnutia s cieľom zabezpečiť, aby chemické spoločnosti dodržiavali európske

právne predpisy. Naše výbory poskytujú vedecké poradenstvo týkajúce sa nebezpečenstiev a rizík chemických látok, ich vplyvu na spoločnosť a spôsobov zmierňovania ich rizík.

Spravujeme najväčšiu databázu chemických látok na svete a využívame tieto vedomosti na zvyšovanie chemickej bezpečnosti. Tieto údaje, ako aj softvérové formáty a nástroje na ich používanie môžu využívať spoločnosti, výskumní pracovníci, priemysel a spotrebitelia.

V súčasnosti sa pracuje na návrhu na ďalšie rozšírenie tejto databázy o ďalšie informácie o chemických látkach vrátane údajov z biomonitoringu ľudí. Naša budúca platforma poskytne úplný prehľad štúdií o chemických látkach a bude slúžiť ako vedecký základ pre tvorbu politiky v oblasti chemických látok založenej na dôkazoch. Okrem toho zavádza systém včasného varovania a akcie pre vznikajúce chemické riziká.

Jeden z najnovších príkladov našej práce sa týka zvýšenia bezpečnosti pitnej vody. ECHA skúma a spravuje zoznamy chemických látok, ktoré sa môžu používať v materiáloch prichádzajúcich do kontaktu s pitnou vodou – od vodného zdroja až po vodovodný kohútik.

Vedomosti o chemických látkach tvoria ťažisko našej práce. Spolu s EEA pracujeme na ukazovateľoch chemických látok s cieľom posúdiť faktory a vplyvy chemického znečistenia. Z údajov vyplýva, že musíme urýchliť prechod na bezpečné a udržateľné chemické látky.

Opatrenia vládnych orgánov a zástupcov priemyslu pomohli minimalizovať a kontrolovať riziká vyplývajúce z používania nebezpečných chemických látok. Musíme však ďalej rozširovať poznatky o chemických látkach a podporovať riadenie rizík skupín chemických látok s cieľom chrániť ľudí a životné prostredie.

Extrémne klimatické javy zdôrazňujú potrebu lepšieho hospodárenia s vodou

Zmena klímy predstavuje čoraz väčšiu hrozbu pre vodné zdroje v Európe a zvyšuje riziká súvisiace s vodou. Má to veľký vplyv na ľudí a ekonomiku. Klimatické riziká ovplyvňujú kvalitu vody aj zásoby sladkej vody pre ľudí a životné prostredie. Extrémne výkyvy počasia, ako sú vlny horúčav, suchá a povodne, majú vplyv na ľudí a spoločenské systémy, vodné útvary a prírodné a zastavané ekosystémy, ktoré sú od nich závislé. Zníženie znečistenia a využívania vody pomôže Európe vyrovnať sa so zmenou klímy v budúcnosti.

Zmena klímy zvyšuje hrozby pre vodné zdroje

Z [európskeho posúdenia klimatických rizík](#) od EEA vyplýva, že Európa je najrýchlejšie sa otepľujúcim kontinentom na svete, pričom suchá a povodne sú čoraz intenzívnejšie a častejšie. Podľa prognóz celkové ročné zrážky v južných a niektorých západných regiónoch Európy klesnú, čo povedie k väčšiemu nedostatku vody. Dokonca aj v regiónoch, kde predpokladané zrážky zostanú stabilné alebo sa zvýšia, môže byť v lete menej zrážok, čím sa zníži dostupnosť vody.

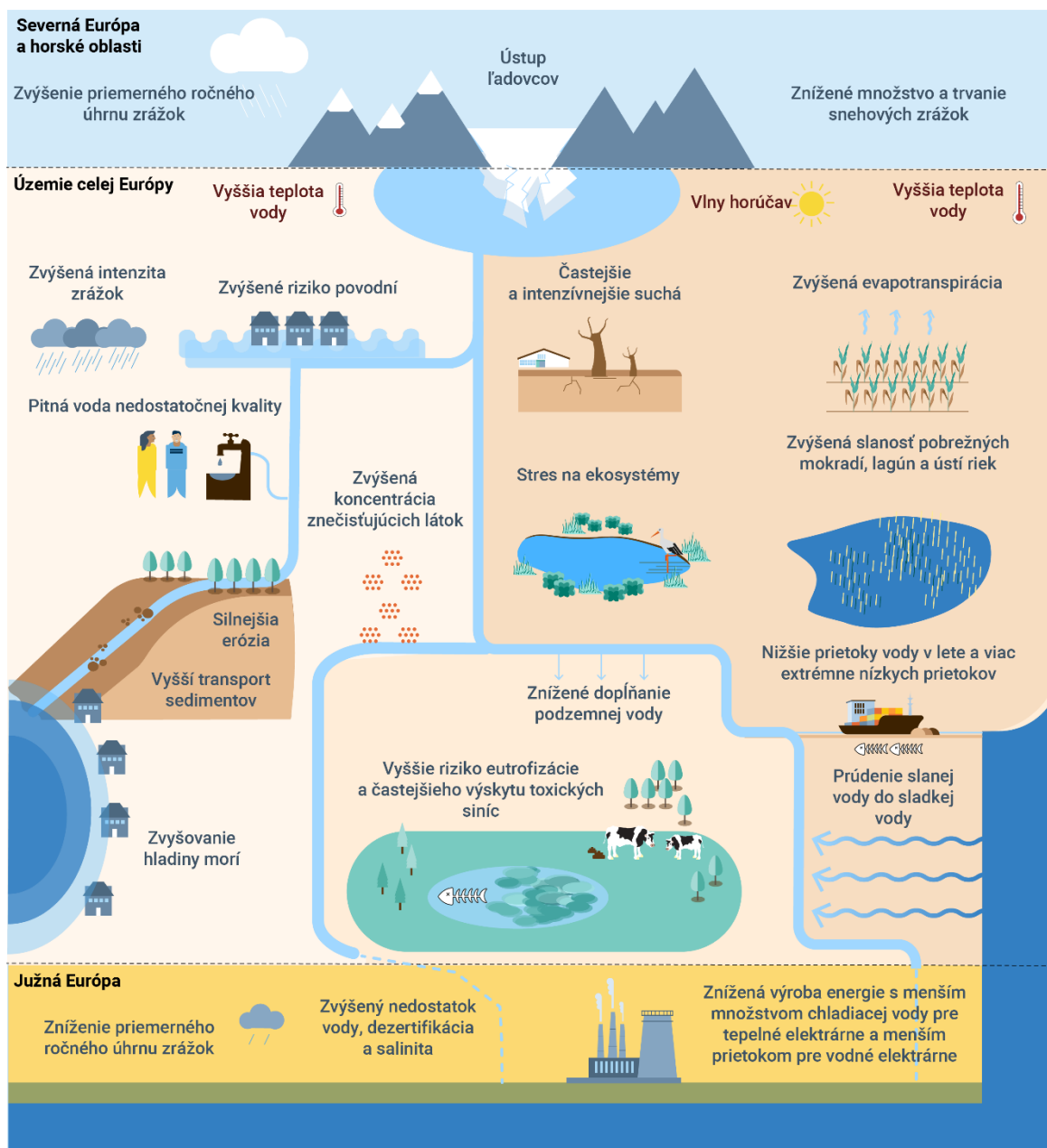

K tomu sa pridáva čoraz väčšia hrozba povodní v dôsledku silných privalových dažďov, ktoré sú čoraz častejšie a bezprostredne ohrozujú domovy a bezpečnosť ľudí. Silné zrážky môžu ovplyvniť aj hladinu podzemných vôd. Keď prší príliš veľa naraz a zem nestačí vodu absorbovať, voda odteká do riek alebo dažďovej kanalizácie.

Videli sme, ako si povodne môžu vyžiadať obeť na životoch a poškodiť infraštruktúru a hospodárstvo. Povodne môžu predstavovať hrozbu aj pre samotné vodné útvary a prípadne zhoršovať znečistenie riek, jazier a pobrežných vôd. Povodňová voda totiž môže so sebou priniesť neupravené splaškové alebo iné odpadové vody, ako aj priemyselné alebo poľnohospodárske znečisťujúce látky, ako sú pesticídy alebo iné chemikálie. To môže mať vplyv na kvalitu vody, najmä na množstvo baktérií, ako aj na zdravie rýb, vtákov alebo rastlín.

Takto znečistené vody predstavujú zdravotné riziko aj pre ľudí, ktorí sa v nich kúpu. Dá sa očakávať, že toto riziko pre kvalitu vody na kúpanie sa zvýši, pretože v dôsledku zmeny klímy sa zvyšuje frekvencia extrémnych zrážok.

Dôsledky zmeny klímy na vodu

Suchá a dlhšie obdobia bez zrážok budú viesť k nižšiemu prietoku v riekach, zníženiu hladín podzemnej vody a vyčerpaniu hydrologických kolektorov. To zas môže ovplyvniť kvalitu vody a zvýšiť riziko nadmerného hromadenia živín a vzniku škodlivého vodného kvetu. Ak sa dopyt po vode neprispôsobí jej dostupnosti, nižšie zrážky môžu ovplyvniť aj zásobovanie domácností vodou a hospodárske činnosti, ako je poľnohospodárstvo, priemysel, výroba energie a využívanie vnútrozemských vodných ciest. Zmenšenie ľadovej pokrývky, topenie ľadovcov a menej snehu v horských oblastiach, ktoré napájajú kľúčové európske rieky, ako sú Rýn, Dunaj alebo Pád, situáciu len zhoršujú.

Zvýšenie odolnosti vodných zdrojov je prioritou číslo jedna

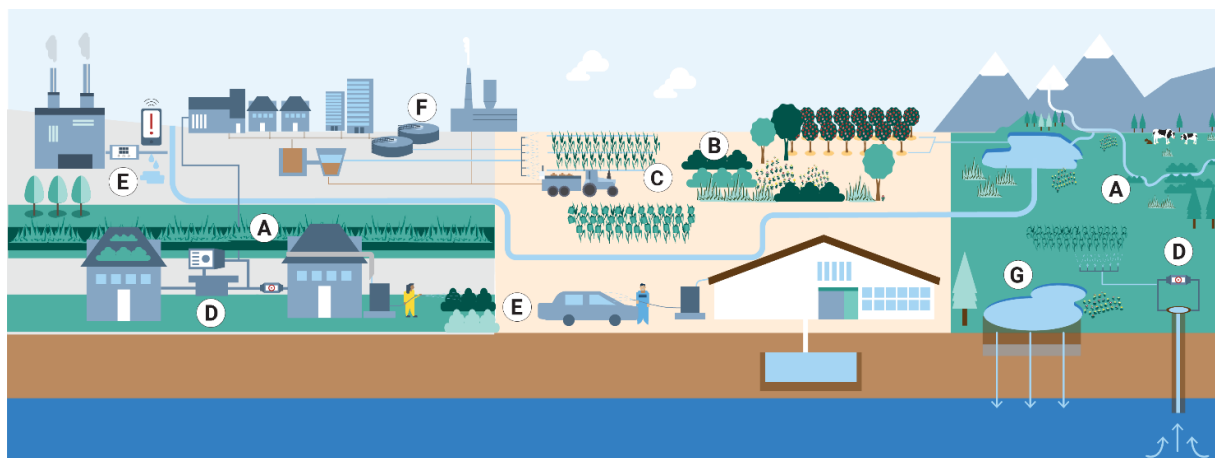
V nasledujúcich rokoch bude pre Európu kľúčové zvládanie nedostatku vody a hrozieb pre kvalitu vody, a to aj vzhľadom na ďalšie výzvy, ktoré prináša rýchlo sa meniace klíma. V súčasnosti nie sú postupy hospodárenia s vodami v Európe dostatočne udržateľné. Nedokážu sa vyrovnáť s rýchlymi a rozsiahlymi zmenami spôsobenými zmenou klímy, ktorá ohrozuje zabezpečenie dostupnosti vody.

Kľúčom k úspechu bude zvýšenie odolnosti vodných zdrojov, aby naša spoločnosť mohla riešiť vzájomne prepojené výzvy týkajúce sa vody. To znamená zlepšenie zdravia ekosystémov a obnovenie a udržanie prirodzeného kolobehu vody, napríklad prácou v súlade s prírodou, aby sa voda lepšie vsakovala do zeme a dopĺňala podzemné vody. Znamená to aj zlepšenie vodárenskej infraštruktúry a využívania vody s cieľom znížiť znečistenie a plytvanie vodou a zvýšiť jej opätovné využívanie. Je potrebné zlepšiť stav európskych vodných útvarov, aby boli schopné odolávať extrémnym poveternostným podmienkam, ako sú intenzívne zrážky a suchá.

Túto úlohu už podporujú **mnohé politiky EÚ**. Cieľom politik, ktoré sa zameriavajú na hospodárenie s vodami, je zvýšiť odolnosť vodných zdrojov a zaistiť, že budú schopné podporiť odvetvia, ktoré sú obzvlášť závislé od vody, ako napríklad poľnohospodárstvo, energetika a vnútrozemská lodná doprava.

Kľúčové je aj lepšie hospodárenie s vodami. V niektorých regiónoch Európy sa zvýši konkurencia medzi sektormi, ktoré využívajú vodu, ako je priemysel, poľnohospodárstvo alebo domácnosti. Jej udržateľné využívanie zabezpečuje aj dostatok vody pre ekosystémy, aby mohli plniť svoju úlohu pri podpore fungovania kolobehu vody.

Riešenie tlakov súvisiacich s nedostatkom vody, suchom a povodňami v Európe

- A** Prirodzené opatrenia na zadržiavanie vody: zelená infraštruktúra, priehlbiny, obnova záplavových oblastí
- B** Udržateľné poľnohospodárstvo: obnova pôdneho uhlíka, ktorý zadržiava vodu, príbrežné zóny, drevinové prvky
- C** Zmena plodín na druhy menej náročné na vodu
- D** Meranie, kontrola a presadzovanie odberu vody
- E** Šetrenie vodou a znižovanie dopytu po vode: kontrola únikov, efektívne využívanie vody, ekonomické stimuly
- F** Opätovné využívanie vody, zber dažďovej vody, odsoľovanie, ak sa využíva udržateľná energia a zabráňuje sa znečisteniu soľankou
- G** Dopĺňanie podzemných vôd

Efektívne využívanie vody bude kľúčovou súčasťou riadenia dopytu po nej. V poľnohospodárstve sa už pracuje na vývoji plodín, ktoré potrebujú menej vody, sú odolnejšie voči suchu a dokážu uskladňovať vodu v pôde. Opätovné využívanie vody môže znížiť závislosť od zrážok a tradičných zdrojov vody na zavlažovanie. Stanovenie cieľov a opatrení na podporu úspory vody alebo úprava jej cien pre podniky a domácnosti by takisto mohli zlepšiť odolnosť vodných zdrojov.

V prípade povodní môže lepšia informovanosť o oblastiach ohrozených povodňami v mestách alebo o záplavových oblastiach na vidieku pomôcť znížiť majetkové škody a ohrozenie života. K záchrane života môžu pomôcť aj systémy včasného varovania. Lepšie hospodárenie s pôdou dokáže prispieť k tomu, aby sa domy a priemyselné závody nestavali v blízkosti riek, jazier alebo pobrežných oblastí, kde je veľké riziko povodní.

Riešenia blízke prírode sa už zavádzajú v mnohých oblastiach. Napríklad ochrana, správa a obnova prirodzených záplavových oblastí pozdĺž riek môže zmierniť povodne. Tieto oblasti môžu byť užitočné pre miestne ekosystémy, ako aj pre ľudí, pretože poskytujú ďalšie zelené a modré plochy na rekreáciu.

Extrémne počasie a hospodárenie s vodami v kocke

- Zmena klímy čoraz viac zaťažuje dostupnosť vody v Európe a ohrozuje aj jej kvalitu.
- Očakáva sa, že v nasledujúcich rokoch bude pribúdať extrémnych výkyvov počasia, ako sú intenzívne zrážky a suchá. Viac intenzívnych zrážok a súch môže viesť ešte k väčšiemu znečisteniu našich vôd, ako aj k neudržateľnému využívaniu existujúcich nadzemných a podzemných zásob vody.
- Európa musí zvýšiť odolnosť svojich vodných zdrojov proti zmene klímy a extrémnym výkyvom počasia. Takto budú vodné útvary schopné odolávať extrémnym podmienkam a naďalej podporovať ľudí a prírodu.

Čo môžem urobiť?

- Znížte spotrebu vody v domácnosti, napríklad opravou kvapkajúcich vodovodných kohútikov a toaliet, kratším sprchovaním a uvedomelými spotrebiteľskými rozhodnutiami.
- Skúste používať menej vody pri činnostiach okolo domu. Napríklad neumývajte auto tečúcou vodou, zbierajte dažďovú vodu pre svoju záhradu alebo pestujte rastliny odolnejšie voči suchu.
- Informujte sa o povodňovom riziku v mieste vášho bydliska a o miestnych núdzových plánoch pre prípad záplav alebo nedostatku vody. Zaregistrujte sa na odber miestnych výstrah, aby ste dostávali informácie o mimoriadnych udalostiach.

Voda na kúpanie v Európe – úspech v oblasti zdravia a pohody

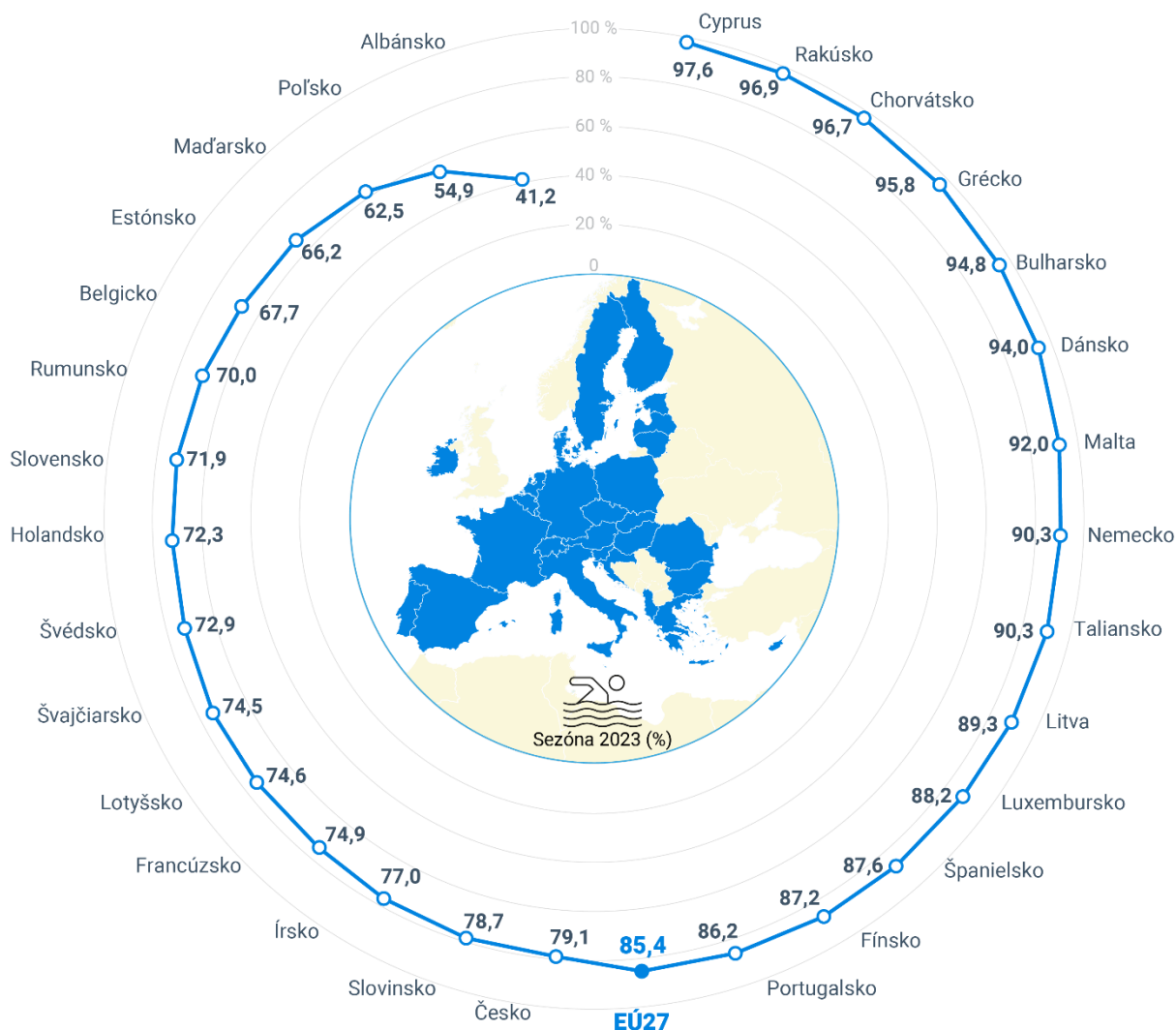
Zaručenie bezpečnosti európskych vôd na kúpanie pre zdravie ľudí je jednou z centrálnych úloh. Je aj príkladom úspešnej práce na európskej úrovni: 96 % našich vôd určených na kúpanie spĺňa bezpečnostné limity. Objavujú sa však nové výzvy, ktoré väčšinou súvisia so zmenou klímy.

Každoročne si milióny miestnych obyvateľov a turistov užívajú európske moria, jazerá a rieky. Plávanie, cvičenie a relaxácia pri vode sú skvelé pre duševné aj fyzické zdravie. Čistá a bezpečná voda na kúpanie je preto najvyššou prioritou. [Smernica o vode určenej na kúpanie](#) je hlavným právnym predpisom, podľa ktorého sa monitoruje kvalita vody. To zahŕňa kontrolu prítomnosti škodlivých baktérií, ako sú E. coli a črevné enterokoky, ktoré môžu spôsobiť žalúdočné problémy, infekcie uší a očí a závažnejšie infekčné ochorenia.

Cesta od nevyhovujúceho k výbornému stavu

Od zavedenia prvej smernice EÚ o vode určenej na kúpanie pred takmer 50 rokmi sa kvalita európskych vôd na kúpanie výrazne zlepšila. V poslednej aktualizácii, v ktorej sa odrážajú údaje zozbierané v roku 2023, bolo 85 % vôd na kúpanie hodnotených ako výborné a 96 % ako bezpečné, teda spĺňajú minimálne normy EÚ pre kvalitu vody. Na Cypre, v Rakúsku, Chorvátsku a Grécku bolo 95 % alebo viac vôd na kúpanie hodnotených ako výborné. V Rakúsku, Belgicku, Bulharsku, na Malte, v Luxembursku a Rumunsku všetky vody na kúpanie spĺňali aspoň minimálne normy kvality.

Podiel vôd na kúpanie s výbornou kvalitou v európskych krajinách v roku 2023

Poznámka

Hodnotenie sa týkalo 22 081 vôd na kúpanie v Európe, ktoré boli nahlásené EEA v sezóne 2023 (príloha 1). V EÚ bolo celkovo 21 766 vôd na kúpanie. V Poľsku sa kvalita vody na kúpanie hodnotila len v prípade 77 % vodných plôch. Značná časť týchto vôd bola novo identifikovaná a na klasifikáciu neboli k dispozícii kompletne súbory vzoriek, ktoré by umožnili hodnotenie v súlade s požiadavkami smernice o vode určenej na kúpanie.

K tomuto zlepšeniu nedošlo len vďaka smernici o vode určenej na kúpanie, ale aj vďaka lepšiemu čisteniu komunálnych odpadových vôd a zníženiu znečistenia v celej Európe.

Na účely klasifikácie vôd na kúpanie orgány pravidelne odoberajú vzorky vody pred kúpacou sezónou a počas nej, aby skontrolovali bakteriologické znečistenie. Na základe týchto testov, ako aj testov z troch predchádzajúcich sezón potom klasifikujú kvalitu vody ako výbornú, dobrú, dostatočnú alebo nevyhovujúcu pre danú kúpaciu sezónu.

Súčasná a budúce výzvy

Napriek úspechom bolo 1,5 % vôd na kúpanie v EÚ stále hodnotených ako nevyhovujúce. Vnútrozemské vody majú vo všeobecnosti nižšiu kvalitu v porovnaní s pobrežnými. Znečistenie často stúpa po silných zrážkach a zahlcuje kanalizačné systémy, pričom do vôd na kúpanie sa dostávajú neupravené odpadové vody. Zmena klímy s extrémnymi výkyvmi počasia, ako sú privalové dažde, stúpajúca hladina morí, vyššie teploty a suchá, pravdepodobne zhoršia problémy s vodou na kúpanie. Pomôcť však môžu [riešenia blízke prírode](#), ktoré môžu byť nákladovo efektívnou a ekologickou alternatívou k hrádzam a priehradám.

Ďalším rastúcim problémom je znečistenie plastmi. Približne 80 % odpadu na európskych plážach tvoria plasty. Rozklad plastového odpadu na mikroplasty môže viesť k potenciálnym zdravotným rizikám, hoci úplné účinky týchto drobných častíc ešte nie sú známe. Na obmedzenie a zníženie znečistenia plastmi je potrebné celosvetové úsilie.

Kvalita vody na kúpanie

Nevyhovujúca	Dostatočná	Dobrá	Výborná
			

Na ceste k lepšej kvalite vody na kúpanie

S cieľom riešiť súčasnú a budúcu výzvu a v rámci [akčného plánu nulového znečistenia sa prehodnocuje](#) smernica o vode určenej na kúpanie s cieľom jej možnej aktualizácie. Môže byť napríklad potrebné zaviesť nové parametre monitorovania, aby sa spresnilo hodnotenie kvality vody na kúpanie.

Zatiaľ čo sa smernica o vode určenej na kúpanie zameriava na ochranu kúpajúcich pred zdravotnými rizikami, iné právne predpisy chránia vodné prostredie vo všeobecnosti. Patria medzi ne smernice o [čistení komunálnych odpadových vôd](#), [pitnej vode](#), [dusičnanoch](#), [povodniach](#), [rámcová smernica o vode](#) a smernice o [morskej stratégii](#) a [jednorazových plastoch](#). Ich cieľom je spoločne znížiť znečistenie, stanoviť normy kvality vody a zaistiť bezpečnú pitnú vodu a ochranu pred povodňami.

Kvalita vody na kúpanie v Európe v kocke:

- V smernici EÚ o vode určenej na kúpanie sa stanovujú normy na monitorovanie kvality vody na kúpanie. Účinnosť smernice je v súčasnosti predmetom preskúmania a výsledkom môže byť jej aktualizácia s cieľom riešiť existujúce a nové problémy.
- Bezpečnostné limity spĺňa 96 % vôd na kúpanie v EÚ, pričom 85 % je hodnotených ako výborné. Za takmer 50 rokov bolo zaznamenané výrazné zlepšenie.
- Medzi výzvy týkajúce sa kvality vody na kúpanie patrí extrémne počasie, ktoré sa zhoršuje v dôsledku zmeny klímy, a znečistenie plastmi.

Čo môžem urobiť?

- V [prehliadači máp EEA](#) môžete nájsť informácie o vodách na kúpanie na približne 22 000 miestach v celej Európe.
- Overte si informácie špecifické pre danú krajinu alebo miestne informácie uvedené v [informačných listoch o jednotlivých krajinách](#) a na [vnútroštátnych alebo regionálnych webových sídlach](#).
- Sledujte značky na pláži. Miestne orgány môžu niekedy obmedziť kúpanie z dôvodu nevyhovujúcej kvality vody alebo iných rizík pre kúpajúcich.